

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Олександр ЛАВРИК

Тамара АНДРІЙЧУК

Руслана ВЛАСЕНКО

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

для самоконтролю з оволодіння здобувачами вищої освіти спеціальності

014 Середня освіта предметної спеціальності

014.07 Середня освіта (Географія) освітньої компоненти

«МЕТОДОЛОГІЯ ГЕОГРАФІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»

Житомир – 2023

УДК 911.2+574(075.8)

Л-13

Рекомендовано до друку рішенням вченої ради Житомирського державного університету імені Івана Франка
(протокол № 6 від 31 березня 2023 року)

Рецензенти:

Андрій МАКСЮТОВ – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри географії та методики її навчання Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Леонід КИРИЛЮК – кандидат географічних наук, доцент кафедри географії Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Валентина ЯКОВЛЕВА – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри екології та географії Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Л-13 Лаврик О., Андрійчук Т., Власенко Р. Тестові завдання для самоконтролю з оволодіння здобувачами вищої освіти спеціальності 014 Середня освіта предметної спеціальності 014.07 Середня освіта (Географія) освітньої компоненти «Методологія географічних досліджень». – Житомир: Вид-во ЖДУ, 2023. – 39 с.

Тестові завдання розроблено для самоконтролю з оволодіння здобувачами вищої освіти освітньою компонентою «Методологія географічних досліджень» у відповідності з діючою навчальною програмою і побудовано за принципом програмованої перевірки знань з усіх тем курсу, що дозволяє визначити рівень засвоєння теоретичного матеріалу. Посібник призначений для здобувачів вищої освіти, які навчаються за освітньою програмою «Середня освіта (Географія)».

УДК 911.2+574(075.8)

© Лаврик О. Д., 2023

© Андрійчук Т. В., 2023

© Власенко Р. П., 2023

© Житомирський державний університет імені Івана Франка, 2023

ЗМІСТ

Вступ	4
<i>Тестові завдання до теми 1</i>	
«Поняття про методологію географічної науки».....	5
<i>Тестові завдання до теми 2</i>	
«Завдання географії в уявленні різних наукових шкіл».....	10
<i>Тестові завдання до теми 3</i>	
«Методологічні проблеми сучасної географії».....	16
<i>Тестові завдання до теми 4</i>	
«Теорія просторового розвитку у суспільній географії».....	22
<i>Тестові завдання до теми 5</i>	
«Теорія взаємодії людини і природи».....	28
<i>Тестові завдання до теми 6</i>	
«Вплив географічного середовища на суспільство та перспективи розвитку географії в умовах глобалізації».....	33
Список використаних джерел	38

ВСТУП

Тестові завдання з нормативної освітньої компоненти «Методологія географічних досліджень» розроблені для самостійної та індивідуальної роботи студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 01 Освіта / Педагогіка, спеціальності 014 Середня освіта предметної спеціальності 014.07 Середня освіта (Географія). Вони спрямовані на підвищення якості підготовки фахівців під час освітнього процесу при підготовці до лабораторних занять.

Предметом вивчення освітньої компоненти «Методологія географічних досліджень» є наукове знання про географічну оболонку Землі та процеси, які у ній відбуваються.

Метою вивчення освітньої компоненти «Методологія географічних досліджень» є формування у здобувачів вищої освіти уявлення про географію як цілісну систему природничих та суспільних наук; пізнання її теоретичних і методологічних основ, історичних та сучасних теоретичних проблем.

Тестові завдання розроблено у відповідності з діючою навчальною програмою та побудовано за принципом програмованого контролю знань з усіх тем курсу, що дозволяє перевірити, наскільки повно засвоєний матеріал здобувачами вищої освіти. Для кожної теми запропоновано 30 завдань з 4-ма варіантами відповідей, правильним з яких є один.

Запропоновані методичні рекомендації доречно використовувати як при вивченні нового матеріалу, так під час підсумкового модульного контролю для перевірки знань, умінь та навичок здобувачів вищої освіти.

Тестові завдання до теми 1

«Поняття про методологію географічної науки»

Виконайте завдання, зазначивши лише один варіант відповіді:

1. Що у перекладі з давньогрецької означає слово «метод»?
  - а. майстерність
  - б. спосіб
  - в. наука
  - г. істина

2. Як називається система вихідних положень певної науки, що її приймають більшість учених як дещо дане, безсумнівне, що не має сенсу на цей час далі обговорювати?
  - а. парадигма
  - б. гіпотеза
  - в. теорема
  - г. ідея

3. Як називається парадигма, яка намагається опанувати розташування різних об'єктів і устрій земної поверхні?
  - а. екологічна парадигма
  - б. модельна парадигма
  - в. систематична парадигма
  - г. хорологічна парадигма

4. Як називається парадигма, головною метою якої є віднесення нових знань до певного, вже відомого класу чи таксону явищ?
  - а. системна парадигма
  - б. модельна парадигма
  - в. систематична парадигма
  - г. хорологічна парадигма

5. Як називається парадигма, яка ґрунтується на виявленні та використанні в наукових побудованнях характеристик і властивостей (ізоморфізмів), спільних для багатьох географічних об'єктів?
  - а. системна парадигма
  - б. модельна парадигма
  - в. систематична парадигма
  - г. хорологічна парадигма

6. Як називається парадигма, за якою світ є впорядкованою системою?

- а. системна парадигма
- б. модельна парадигма
- в. систематична парадигма
- г. хорологічна парадигма

7. Як називається парадигма, за якою розподіл предмету вивчення здійснюється на дві складові: господар і середовище?

- а. системна парадигма
- б. модельна парадигма
- в. систематична парадигма
- г. екологічна парадигма

8. Як називається одна з методологічних засад географії, згідно з якою дослідження земної поверхні варто здійснювати через аналіз послідовності стадій і станів існування геосистем?

- а. історизм
- б. генетизм
- в. уніформізм
- г. емерджентність

9. Як називається одна з методологічних засад географії, згідно з якою необхідно аналізувати походження та умови утворення кожного досліджуваного явища?

- а. історизм
- б. генетизм
- в. уніформізм
- г. емерджентність

10. Як називається одна з методологічних засад географії, яка виходить із постулату *«все пов'язане з усім»*?

- а. історизм
- б. генетизм
- в. уніформізм
- г. емерджентність

11. Як називається одна з методологічних засад географії, згідно з якою система набуває нових якостей, які не можна заздалегідь визначити через їхню відсутність у жодному компонентів цього явища?

- а. історизм
- б. генетизм
- в. уніформізм
- г. емерджентність

12. Як називається вчення про структуру, логічну організацію, методи й засоби отримання нових знань і впорядкування сукупності наукових здобутків у даній галузі знання?

- а. систематика
- б. концепція
- в. системологія
- г. методологія

13. Назвіть мандрівника, який відкрив морський шлях до Індії через Атлантичний та Індійський океани:

- а. Джеймс Кук
- б. Христофор Колумб
- в. Васко да Гама
- г. Фернан Магеллан

14. Назвіть мандрівника, який першим досяг Південного полюса:

- а. Роберт Скотт
- б. Роберт Пірі
- в. Руаль Амундсен
- г. Фрітьоф Нансен

15. Назвіть мандрівника, який першим досяг Північного полюса:

- а. Роберт Скотт
- б. Роберт Пірі
- в. Руаль Амундсен
- г. Фрітьоф Нансен

16. Який з науковців довів, що люди, незалежно від раси, споріднені за своїм походженням?

- а. Микола Миколайович Миклухо-Маклай
- б. Микола Михайлович Пржевальський
- в. Юрій Федорович Лисянський
- г. Володимир Іванович Вернадський

17. Хто з давньогрецьких вчених вперше виконав з дуже високою точністю обчислення розмірів Землі?

- а. Піфагор
- б. Ератосфен
- в. Аристотель
- г. Анаксимандр

18. Один з доказів кулястості Землі: куляста тінь від Землі на місяці при місячних затемненнях – зробив:

- а. Піфагор
- б. Фалес Мілетський
- в. Аристотель
- г. Анаксимандр

19. Хто з давньогрецьких вчених подорожував територією Скіфії і описав річку Борисфен?

- а. Геродот
- б. Сократ
- в. Гомер
- г. Гіппарх

20. Як стародавні греки називали освоєну людством частина світу?

- а. Європа
- б. Пангея
- в. Космос
- г. Ойкумена

21. Що зробив для розвитку географії Страбон?

- а. вперше обчислив довжину меридіана
- б. створив першу карту світу
- в. написав 18-томну «Географію», в якій узагальнив різноманітні географічні відомості своїх попередників
- г. довів кулястість Землі

22. На початку XI ст. одне з невеликих суден досягло східних берегів Північної Америки під керівництвом...

- а. Христофора Колумба
- б. Америго Веспуччі
- в. Лейфа Еріксона
- г. Фернана Магеллана

23. Хто з європейських мореплавців вперше підійшов до мису Доброї Надії?

- а. Бартоломеу Діаш
- б. Христофор Колумб
- в. Васко да Гама
- г. Генріх Мореплавець

24. Хто з мореплавців повторно (після норманів) відкрив Гренландію і Лабрадор?

- а. Христофор Колумб
- б. Джеймс Кук
- в. Роберт Пірі
- г. Джон Кабот

25. Автор геліоцентричної теорії побудови Сонячної системи – це...

- а. Галілео Галілей
- б. Миколай Коперник
- в. Аристотель
- г. Ісаак Ньютон

26. Який з цих кораблів не брав участь в поході Х. Колумба, під час якого була відкрита Америка?

- а. Пінта
- б. Санта-Марія
- в. Святий Христофор
- г. Нінья

27. Циліндрична проекція, яка дозволяє зберегти кути отримала назву на честь:

- а. Герарда Меркатора
- б. Птоломея
- в. Ф.М. Красовського
- г. Мартіна Бехайма

28. Організатор і перший президент Української Академії наук – це:

- а. П.А. Тутковський
- б. С.Л. Рудницький
- в. В.І. Вернадський
- г. В.М. Кубійович

29. Експедицією, під час якої було доведено, що Австралія – материк, керував:

- а. Абель Тасман
- б. Віллем Янсзон
- в. Павел Едмунд Стшелецький
- г. Джеймс Кук

30. У якому році Х. Колумб досяг островів Вест-Індії?

- а. 1694 р.
- б. 1494 р.
- в. 1500 р.
- г. 1492 р.

Тестові завдання до теми 2
«Завдання географії в уявленні різних наукових шкіл»

Виконайте завдання, зазначивши лише один варіант відповіді:

1. Який науковець запропонував класифікувати географію на такі групи: 1) природничо-географічні, 2) суспільно-географічні, 3) картографія, 4) об'єднані дисципліни?
  - а. С. Калеснік
  - б. В. Сочава
  - в. А. Григор'єв
  - г. Ф. Мільков

2. Який науковець запропонував класифікувати географію за такою схемою: а) система наук, б) родина наук, в) комплекс наук (дисциплін), г) галузь, д) розділ?
  - а. В. Преображенський
  - б. П. Броунов
  - в. А. Григор'єв
  - г. Е. Алаєв

3. Представники якої географічної школи вважали, що *«цілісність географії має визнаватися не за загальним предметом дослідження, а за методом дослідження»*?
  - а. американська географічна школа
  - б. німецька географічна школа
  - в. французька географічна школа
  - г. воронезька школа ландшафтознавства

4. Хто з перерахованих науковців був представником інвайронменталізму?
  - а. Е. Гантінгтон
  - б. А. Геттнер
  - в. Г. Гесс
  - г. Ф. Ратцель

5. Хто з перерахованих науковців був представником теорії центральних місць?
  - а. В. Кристаллер
  - б. Ф. Ріхтгофен
  - в. Г. Герланд
  - г. І. Кант

6. Хто з перерахованих науковців був представником теорії дифузії інновацій?

- а. В. Кристаллер
- б. Т. Гегерstrand
- в. Є. Семпл
- г. Е. Гантінгтон

7. Назвіть основоположника теоретичної географії:

- а. В. Вернадський
- б. В. Бунге
- в. П. Шищенко
- г. М. Гродзинський

8. Назвіть одну з найстаріших галузей географії, яка об'єднує відомості про природу, населення та господарство різних країн?

- а. країнознавство
- б. краєзнавство
- в. регіоналістика
- г. топографія

9. Яка галузь географії вивчає вплив фізико-географічних і соціально-економічних умов на стан здоров'я населення та закономірності поширення хвороб?

- а. рекреаційна географія
- б. географія природних ресурсів
- в. геополітика
- г. медична географія

10. Яка галузь фізичної географії вивчає сезонні явища природи?

- а. кліматологія
- б. метеорологія
- в. фенологія
- г. геоботаніка

11. Яка галузь не належать до фізичної географії?

- а. гляціологія
- б. картографія
- в. землезнавство
- г. ґрунтознавство

12. Назвіть науковця, який вперше використав рівнокутову циліндричну проекцію для складання карт (1569 р.):

- а. Птоломей
- б. Мартін Бехайм

в. Герард Меркатор
г. Й. Кеплер

13. Який основоположник порівняльної фізичної географії почав створювати вчення про ландшафт у ХІХ ст.?

- а. Ф. Ратцель
- б. А. фон Гумбольдт
- в. О. Пешель
- г. Ф. Ріхтгофен

14. Який німецький учений розвинув порівняльний метод у географії, використовував принцип географічного детермінізму для пояснення соціальних процесів?

- а. К. Ріттер
- б. Ф. Ратцель
- в. А. Геттнер
- г. Г. Герланд

15. Який науковець запропонував «ойкумену» як об'єкт досліджень соціально-економічної географії?

- а. М. Пржевальський
- б. Д. Кук
- в. Е. Алаєв
- г. А. фон Гумбольдт

16. Який німецький географ був засновником хорологічної наукової школи?

- а. Ф. Ратцель
- б. А. Геттнер
- в. Ф. Ріхтгофен
- г. Г. Герланд

17. Хто вважається основоположником антропогеографії та політичної географії, який уперше вжив термін «життєвий простір»?

- а. Ф. Ратцель
- б. А. Геттнер
- в. Ф. Ріхтгофен
- г. Г. Герланд

18. Який німецький геолог, географ і мандрівник вважається засновником геоморфології?

- а. Ф. Ратцель

- б. А. Геттнер
- в. Ф. Ріхтгофен
- г. Г. Герланд

19. Який науковець є автором праці «Клімати земної кулі» (1864 р.)?

- а. Д. Анучін
- б. О. Воейков
- в. В. Докучаєв
- г. П. Семенов-Тянь-Шанський

20. Що розуміють під творчим об'єднанням науковців різних поколінь, які працюють у певному перспективному науковому напрямі і очолюються провідним вченим?

- а. науковий союз
- б. наукова школа
- в. наукова асоціація
- г. «Українське географічне товариство»

21. Хто увів у географію поняття «географічної оболонки» земної кулі у 1937 р.?

- а. А. Григор'єв
- б. В. Докучаєв
- в. А. Краснов
- г. Г. Танфільєв

22. Що вважають об'єктом вивчення географії?

- а. географічна оболонка
- б. біосфера
- в. просторова (територіальна) організація географічної оболонки
- г. планета Земля

23. Який науковець розвивав ідеї свого учителя В. Докучаєва про смуги природи та досліджував болота Полісся, також взаємозв'язки між рослинністю і ґрунтами у степу України?

- а. О. Воейков
- б. В. Докучаєв
- в. А. Краснов
- г. Г. Танфільєв

24. Назвіть одного з основоположників геології та географії України, дійсного члена Української академії наук (з 1919 р.) і Наукового товариства імені Шевченка (з 1923р.):

- а. В. Кубійович
- б. С. Рудницький
- в. П. Тутковський
- г. П. Чубинський

25. Назвіть українського географа і картографа, академіка ВУАН, основоупорядника української політичної та військової географії:

- а. В. Кубійович
- б. С. Рудницький
- в. П. Тутковський
- г. П. Чубинський

26. Які американські географи у 1980-х роках констатували посилення відходу географії від дослідження природи у бік «культурних явищ»?

- а. П. Джеймс і Дж. Мартін
- б. К. Маркс і Ф. Енгельс
- в. Ф. Ратцель і А. Геттнер
- г. Г. Гесс та Р. С. Дітц

27. Хто був засновником Харківського університету (1805 р.) і першим запропонував створення мережі метеорологічних станцій на території усєї країни?

- а. В. Бондарчук
- б. С. Рудницький
- в. В. Каразін
- г. В. Вернадський

28. Який український науковець був головним редактором книги «Географія українських і сумежних земель»?

- а. В. Кубійович
- б. С. Рудницький
- в. П. Тутковський
- г. П. Чубинський

29. Який науковець носив неофіційне звання «Аристотеля XIX століття»?

- а. К. Ріттер
- б. А. фон Гумбольдт
- в. З. Пассарге
- г. Ф. Ріхтгофен

30. Який науковець вперше (1959 р.) застосував термін «система наук» відносно географії?

- а. С. Калеснік
- б. В. Докучаєв
- в. А. Григор'єв
- г. Ф. Мільков

**Тестові завдання до теми 3
«Методологічні проблеми сучасної географії»**

Виконайте завдання, зазначивши лише один варіант відповіді:

1. Який німецький науковець основним завданням своїх географічних досліджень вважав *«збагнення природи як цілого й збір свідчень про взаємодію природних сил»*?

- а. Ф. Ратцель
- б. А. фон Гумбольдт
- в. А. Геттнер
- г. Ф. Ріхтгофен

2. Який німецький науковець узагальнив і розвинув хорологічну концепцію?

- а. К. Маркс
- б. І. Кант
- в. А. Геттнер
- г. Ф. Ріхтгофен

3. Згідно з яким науковим підходом людина є завершенням еволюції на Землі?

- а. систематичний підхід
- б. історичний підхід
- в. географічний підхід
- г. антропоцентричний підхід

4. Назвіть автора книги *«Наукове пояснення у географії»*:

- а. Д. Харвей
- б. В. Докучаєв
- в. А. Григор'єв
- г. Ф. Мільков

5. З іменем якого науковця пов'язаний розвиток генетичного ґрунтознавства у географії?

- а. М. Гродзинський
- б. В. Докучаєв
- в. Г. Висоцький
- г. В. Вернадський

6. З іменем якого географа пов'язаний розвиток конструктивного землезнавства?

- а. О. Воєйков

- б. В. Докучаєв
- в. А. Краснов
- г. П. Шищенко

7. Який науковець довів, що різноманітні форми лісу можуть бути зрозумілі для досліджень лише у поєднанні кліматом, ґрунтами і біотою?

- а. Г. Морозов
- б. Г. Висоцький
- в. А. Григор'єв
- г. П. Тутковський

8. Хто автор праці «Вчення про лісову пертиненцію»?

- а. Л. Берг
- б. Г. Висоцький
- в. В. Докучаєв
- г. А. Краснов

9. Назвіть науковця – представника «школи просторового аналізу», на думку якого «кількісний опис» є основним методом географії як науки:

- а. Д. Харвей
- б. В. Бунге
- в. А. Геттнер
- г. Ф. Ріхтгофен

10. Який науковець разом з А. Григор'євим сформулював «періодичний закон географічної зональності»?

- а. Л. Берг
- б. А. Ісаченко
- в. М. Будико
- г. М. Солнцев

11. Який географ керувався принципом *«не лише охорона навколишнього середовища, а синтез її охорони з оптимальним використанням природних ресурсів»*?

- а. Г. Висоцький
- б. Д. Арманд
- в. Ф. Мільков
- г. М. Солнцев

12. Який науковець разом з А. Григор'євим розробив вчення про географічну (ландшафтну) оболонку?

- а. С. Калеснік
- б. В. Сочава
- в. Л. Берг
- г. А. Ісаченко

13. Який науковець був президентом Товариства любителів природознавства, антропології та етнографії (1890 р.) та засновником і редактором журналу «Землезнавство» (1895 р.)?

- а. Л. Берг
- б. Д. Анучін
- в. М. Будико
- г. В. Вернадський

14. Який науковець детально обґрунтував поняття «економіко-географічне положення»?

- а. А. Ісаченко
- б. Л. Берг
- в. М. Баранський
- г. М. Солнцев

15. Який науковий підхід розглядає об'єкт географічних досліджень як сукупність елементів, що об'єднані загальною функцією?

- а. хорологічний підхід
- б. історичний підхід
- в. географічний підхід
- г. системний підхід

16. Який науковий підхід розглядає об'єкт географічних досліджень як простір заповнений предметами і явищами, що об'єднуються детерміновими зв'язками?

- а. хорологічний підхід
- б. історичний підхід
- в. географічний підхід
- г. системний підхід

17. Який науковий підхід розглядає об'єкт географічних досліджень з позиції найбільш загального інформаційного обміну?

- а. системний підхід
- б. інформаційний підхід
- в. синергетичний підхід
- г. еволюційний підхід

18. Який науковий підхід розглядає об'єкт географічних досліджень через «призму» просторово-часового розвитку?

- а. хорологічний підхід
- б. історичний підхід
- в. географічний підхід
- г. системний підхід

19. Який науковець обґрунтував синергетичний підхід у наукових дослідженнях?

- а. Г. Хакен
- б. В. Бунге
- в. А. Геттнер
- г. Ф. Ріхтгофен

20. Який науковий підхід досягає мети досліджень шляхом комплексного і територіального аналізу об'єкту?

- а. хорологічний підхід
- б. історичний підхід
- в. географічний підхід
- г. системний підхід

21. Який науковий підхід розглядає об'єкт географічних досліджень через «призму» розвитку явищ і процесів у просторі й часі та постійної боротьби за існування біологічних організмів?

- а. системний підхід
- б. інформаційний підхід
- в. синергетичний підхід
- г. еволюційний підхід

22. Який загальнонауковий метод географічних досліджень ґрунтується на твердженні, що окреме і загальне знаходяться у суперечливій єдності?

- а. діалектичний метод
- б. індуктивний метод
- в. дедуктивний метод
- г. аналіз і синтез

23. Який загальнонауковий метод географічних досліджень передбачає рух від загального до конкретного?

- а. діалектичний метод
- б. індуктивний метод
- в. дедуктивний метод
- г. аналіз і синтез

24. Який загальнонауковий метод географічних досліджень передбачає рух від конкретного до загального?

- а. діалектичний метод
- б. індуктивний метод
- в. дедуктивний метод
- г. аналіз і синтез

25. Який загальнонауковий метод географічних досліджень ґрунтується на диференціації цілого складного об'єкта (явища, процесу) на прості елементарні частини?

- а. діалектичний метод
- б. індуктивний метод
- в. синтез
- г. аналіз

26. Який загальнонауковий метод географічних досліджень ґрунтується на послідовності дій, внаслідок виконання яких певна множина незв'язаних елементів перетворюється у систему?

- а. діалектичний метод
- б. метод систематизації
- в. синтез
- г. порівняння

27. Який метод географічних досліджень ґрунтується на знаходженні емпіричних залежностей шляхом порівняння однорідних об'єктів?

- а. метод географічних аналогів
- б. ПС-метод
- в. метод порівняння
- г. метод спостереження

28. Який метод географічних досліджень ґрунтується на розчленуванні території за критеріями специфіки виділених таксонів?

- а. картографічний метод
- б. метод районування
- в. метод порівняння
- г. метод спостереження

29. Який метод географічних досліджень ґрунтується на зондуванні поверхні і надр планети у різних частинах спектру?

- а. метод географічних аналогів

- б. експедиційний метод
- в. математичний метод
- г. метод дистанційного зондування Землі

30. Відносно якого твердження найбільш доречно використувати поняття «міра Хеммінга»?

- а. відстань (метрична)
- б. відстань (неметрична)
- в. континуальність
- г. дискретність

**Тестові завдання до теми 4
«Теорія просторового розвитку у суспільній географії»**

Виконайте завдання, зазначивши лише один варіант відповіді:

1. Як у науці називають припущення або здогадку, які вимагають експериментального доведення?
  - а. аксіома
  - б. гіпотеза
  - в. теорема
  - г. постулат

2. Як називається твердження, яке виражене словесно або математично і має доказ, котрий описує співвідношення і зв'язок між різними науковими поняттями.
  - а. аксіома
  - б. закономірність
  - в. науковий закон
  - г. постулат

3. Як називається регулярний стійкий взаємозв'язок у кількості, властивостях та явищах певних об'єктів?
  - а. гіпотеза
  - б. закономірність
  - в. науковий закон
  - г. постулат

4. Хто з науковців диференціював закони суспільної географії (СГ) на генетичні, структурні, функціональні та відповідності?
  - а. М. Паламарчук
  - б. М. Пістун
  - в. О. Шаблій
  - г. О. Топчієв

5. Хто з науковців диференціював закони суспільної географії на «закон пропорційного розвитку компонентів соціогеосистем», «закон раціональних територіальних зв'язків», «закон територіальної концентрації продуктивних сил», «закон територіальної диференціації продуктивних сил», «закон територіальної комплексності продуктивних сил» тощо?
  - а. М. Паламарчук, М. Пістун, О. Шаблій
  - б. О. Топчієв
  - в. С. Іщук і О. Мороз

г. Е. Алаєв

6. Хто з науковців диференціював закони суспільної географії на «закон взаємозв'язку – взаємодії», «закон збереження – спадкоємності», «закон відповідності між діючими силами і наслідками», «закон періодичності розвитку», «закон незворотності змін» тощо?

- а. М. Паламарчук
- б. О. Топчієв
- в. С. Ішук
- г. О. Мороз

7. До якого типу законів суспільної географії відносять «закон кілець Тюнена» та «закон ґраток Кристаллера»?

- а. генетичні закони
- б. структурні закони
- в. функціональні закони
- г. закони відповідності

8. До якого типу законів суспільної географії відносять «закон територіального поділу праці в економічній географії» і «закон територіальної інтеграції праці»?

- а. генетичні закони
- б. структурні закони
- в. функціональні закони
- г. закони відповідності

9. До якого типу законів суспільної географії відносять закони, що відображають суттєві і необхідні зв'язки між різними територіальними системами, зовнішні просторові контури яких збігаються?

- а. генетичні закони
- б. структурні закони
- в. функціональні закони
- г. закони відповідності

10. До якого типу законів суспільної географії відносять «закон “ґравітації” поселень»?

- а. генетичні закони
- б. структурні закони
- в. функціональні закони
- г. закони відповідності

11. До якого типу законів суспільної географії відносять закони, що відображають зв'язок між станами об'єкта або між явищами, предметами і процесами

однозначно?

- а. динамічні закони
- б. статистичні закони
- в. емпіричні закони
- г. теоретичні закони

12. До якого типу законів суспільної географії відносять закони, що відображають суттєві і необхідні статистичні зв'язки і відношення?

- а. динамічні закони
- б. статистичні закони
- в. емпіричні закони
- г. теоретичні закони

13. До якого типу законів суспільної географії відносять закони, що обґрунтовуються на основі даних експериментів?

- а. динамічні закони
- б. статистичні закони
- в. емпіричні закони
- г. теоретичні закони

14. До якого типу законів суспільної географії відносять закони, що обґрунтовуються з допомогою впровадження у науковий обіг теоретичних узагальнень?

- а. динамічні закони
- б. статистичні закони
- в. емпіричні закони
- г. теоретичні закони

15. До якого типу законів суспільної географії відносять «закони Кларка» і «закон Ціпфа»?

- а. динамічні закони
- б. статистичні закони
- в. емпіричні закони
- г. теоретичні закони

16. Хто з науковців вважав основним законом СГ *«процес суспільно-географічного системомформування»*?

- а. М. Паламарчук
- б. О. Топчієв
- в. С. Іщук
- г. С. Ниммик

17. Який закон СГ забезпечує взаємозв'язок розселення з розміщенням виробничих підприємств, закладів сфери послуг та інфраструктури із створенням раціональних технолого-економічних ланок в економіці держави, що формуються на основі комбінування, кооперування і спеціалізації трудової діяльності?

- а. закон пропорційного розвитку компонентів соціогеосистем
- б. закон територіальної концентрації продуктивних сил
- в. закон територіальної диференціації продуктивних сил
- г. закон територіальної комплексності продуктивних сил

18. Який закон СГ забезпечує найбільш раціональний обмін енергією, речовиною та інформацією у будь-якому місці території?

- а. закон пропорційного розвитку компонентів соціогеосистем
- б. закон територіальної концентрації продуктивних сил
- в. закон територіальної диференціації продуктивних сил
- г. закон територіальної комплексності продуктивних сил

19. Який закон СГ показує динамічний процес відбору вигідних технологічних ланок, джерел сировини, палива, енергії, трудових ресурсів, пунктів збуту продукції, місць прикладання праці і проживання, пунктів одержання послуг тощо?

- а. закон раціональних територіальних зв'язків
- б. закон територіальної концентрації продуктивних сил
- в. закон територіальної диференціації продуктивних сил
- г. закон територіальної комплексності продуктивних сил

20. Який закон СГ забезпечує вибір найважливіших місць для комбінування, кооперування та агломерування усіх видів виробничої і невиробничої діяльності населення з метою підвищення продуктивності праці, поліпшення умов життя і охорони довкілля?

- а. закон економіко-географічного тяжіння
- б. закон територіальної концентрації продуктивних сил
- в. закон територіальної диференціації продуктивних сил
- г. закон пропорційного розвитку компонентів соціогеосистем

21. Який закон СГ виявляється у спеціалізації, яка зумовлює вибір на господарсько освоєній території місць підвищеного та економічно вигідного рівнів концентрації певного виду людської діяльності?

- а. закон економіко-географічного тяжіння
- б. закон територіальної концентрації продуктивних сил
- в. закон територіальної диференціації продуктивних сил
- г. закон пропорційного розвитку компонентів соціогеосистем

22. Яку загальну кількість зон сільського господарства виокремлював Й. Тюнен у своїй моделі «закону кілець»?

- а. 1
- б. 3
- в. 7
- г. 8

23. Які чинники, які суттєво впливають на вартість виробництва сільськогосподарської продукції, не враховував Й. Тюнен у «законі кілець»?

- а. вартість землі
- б. вартість робочої сили
- в. курс національної валюти
- г. вартість транспортування

24. Решітка якої форми буде найбільш оптимальною у «законі ґраток Кристаллера»?

- а. квадратна форма
- б. октагональна форма
- в. гексагональна форма
- г. форма кола

25. Який закон СГ детально пояснює теорію центральних місць?

- а. закон кілець Тюнена
- б. закон ґраток Кристаллера
- в. закон територіальної концентрації продуктивних сил
- г. закон територіальної диференціації продуктивних сил

26. Назвіть автора теорії полюсів зростання:

- а. Ф. Перро
- б. В. Кристаллер
- в. А. Льош
- г. В. Ізард

27. Які науковці удосконалили теорію центральних місць, яка була розроблена В. Кристаллером?

- а. Ф. Перро
- б. А. Льош і В. Ізард
- в. Й. Тюнен
- г. Р. Гартшорн і Г. Маккіндер

28. Хто розробив геостратегічну теорію євразійського узбіччя?

- а. Й. Тюнен

- б. Р. Гартшорн
- в. Г. Маккіндер
- г. Н. Спайкмен

29. Назвіть автора теорія просторової поведінки суб'єкта:

- а. Г. Маккіндер
- б. Д. Волперт
- в. Н. Спайкмен
- г. В. Ізард

30. Яка теорія СГ базується на тому, що існує певний центр, де продукуються нові знання, ідеї чи товари, а потім вони поступово розповсюджуються на периферійні території?

- а. теорія центральних місць
- б. теорія просторової поведінки суб'єкта
- в. теорія поширення інновацій
- г. геостратегічна теорія євразійського узбіччя

**Тестові завдання до теми 5
«Теорія взаємодії людини і природи»**

Виконайте завдання, зазначивши лише один варіант відповіді:

1. Який давньогрецький науковець говорив, що «лікар лікує, а природа зцілює»?
  - а. Аристотель
  - б. Гіппократ
  - в. Сократ
  - г. Ератосфен

2. Який давньогрецький науковець вважав, що усі живі організми можна розташувати за порядком на спеціальній шкалі – *scala natura*?
  - а. Аристотель
  - б. Платон
  - в. Гіппарх
  - г. Ератосфен

3. Який давньогрецький науковець зазначав, що швидкість падаючих тіл зростає від висоти падіння?
  - а. Стратон
  - б. Платон
  - в. Гіппарх
  - г. Ератосфен

4. Хто детально розробив концепцію географічного детермінізму у книзі «Дух законів»?
  - а. А. фон Гумбольдт
  - б. Ш.-Л. де Монтеск'є
  - в. Е. Ч. Семпл
  - г. Й. Гердер

5. Яка концепція пояснює соціально-економічний розвиток народів і держав світу через географічний чинник?
  - а. концепція сталого розвитку
  - б. географічний детермінізм
  - в. географічний нігілізм
  - г. концепція посибілізму

6. Назвіть концепцію, яка розглядає людей у їх взаємодії з природним середовищем як активне начало, що наділене волею і озброєне здобутками культури:

- а. концепція сталого розвитку
- б. географічний детермінізм
- в. географічний нігілізм
- г. концепція посибілізму

7. Яка концепція абсолютизує техніко-технологічні можливості суспільства та заперечує вплив природних чинників на соціально-економічний розвиток?

- а. концепція сталого розвитку
- б. географічний детермінізм
- в. географічний нігілізм
- г. концепція посибілізму

8. Хто ввів у науку термін «екологія»?

- а. Е. Геккель
- б. Е. Зюсс
- в. Ю. Одум
- г. Ч. Дарвін

9. Який німецький географ вважав, що *«фізико-географічна побудова кожної країни є визначальним чинником історичного прогресу кожного народу»*?

- а. Е. Геккель
- б. Е. Зюсс
- в. К. Ріттер
- г. Ф. Ратцель

10. Назвіть німецького географа – автора теорії диффузіонізму:

- а. Ф. Енгельс
- б. Е. Зюсс
- в. К. Ріттер
- г. Ф. Ратцель

11. Який австралійський географ брав участь в антарктичній експедиції Р. Скотта, за результатами якої був нагороджений Полярною медаллю?

- а. Т. Г. Тейлор
- б. П. Стшелецький
- в. В. Янсзон
- г. А. Тасман

12. Який англійський науковець розробив теорію еволюції?

- а. І. Ньютон
- б. Е. Зюсс
- в. Ю. Одум
- г. Ч. Дарвін

13. Хто сформулював «закон успадкування набутих ознак»?

- а. Ч. Дарвін
- б. Ж. Б. Ламарк
- в. Дж. П. Марш
- г. Е. Реклю

14. Який науковець вважається першим екологом і «захисником дикої природи» у США?

- а. Ю. Одум
- б. Т. Г. Тейлор
- в. Дж. П. Марш
- г. В. Девіс

15. Назвіть французького географа – автора наукової праці «Земля і люди»:

- а. Ш.-Л. де Монтеск'є
- б. Ж. Б. Ламарк
- в. Дж. П. Марш
- г. Е. Реклю

16. Назвіть видатного кліматолога, який вважав, що деякі категорії пацієнтів можуть самостійно вилікуватися у місцевостях із сприятливим кліматом:

- а. В. Докучаєв
- б. О. Воєйков
- в. В. Вернадський
- г. М. Солнцев

17. Який відомий ґрунтознавець одним з перших запропонував план охорони степових чорноземів після значної посухи 1891 р.?

- а. В. Докучаєв
- б. Ф. Мільков
- в. Д. Арманд
- г. Л. Берг

18. Як у розумінні В. Вернадського називається «один з типів речовини біосфери, який виник на межі зіткнення живого та неживого»?

- а. жива речовина
- б. біогенна речовина
- в. косна речовина

г. біокосна речовина

19. Назвіть «розумну» оболонку планети (за Е. Леруа):

- а. біосфера
- б. ноосфера
- в. антропосфера
- г. стратосфера

20. Хто автор концепції посибілізму?

- а. П. Блаш
- б. Ш.-Л. де Монтеск'є
- в. Ж. Б. Ламарк
- г. Е. Реклю

21. До якого типу природних ресурсів відносять атмосферне повітря?

- а. первинні природні ресурси
- б. вторинні природні ресурси
- в. третинні природні ресурси
- г. немає правильної відповіді

22. До якого типу природних ресурсів відносять залізо?

- а. первинні природні ресурси
- б. вторинні природні ресурси
- в. третинні природні ресурси
- г. відновлювані природні ресурси

23. До якої форми екологічних криз (за В. Крисаченком) належить ситуація, яка пов'язана із трансформацією природних екосистем і їх перетворення антропогенні ценози (наприклад, ділянку цілинного степ перетворили на пшеничне поле)?

- а. компонентна екологічна криза
- б. репрезентативна екологічна криза
- в. тотальна екологічна криза
- г. глобальна екологічна криза

24. До якої форми екологічних криз (за В. Крисаченком) належить ситуація, яка пов'язана з втратою рівноваги в основних структурних складових біосфери?

- а. компонентна екологічна криза
- б. репрезентативна екологічна криза
- в. тотальна екологічна криза
- г. глобальна екологічна криза

25. До якої форми екологічних криз (за В. Крисаченком) належить ситуація,

зумовлена зникненням окремих компонентів екосистеми внаслідок антропогенного впливу?

- а. видова екологічна криза
- б. локальна екологічна криза
- в. панойкуменна екологічна криза
- г. біосферна екологічна криза

26. До якої форми екологічних криз (за В. Крисаченком) належить ситуація, яка виникла внаслідок надмірного осушування боліт на Поліссі України?

- а. видова екологічна криза
- б. локальна екологічна криза
- в. панойкуменна екологічна криза
- г. біосферна екологічна криза

27. До якої екологічної кризи призвело масове винищення великих тварин і виснаження ресурсів збиральництва?

- а. екологічна криза редуцентів
- б. екологічна криза консументів
- в. екологічна криза продуцентів
- г. екологічна теплова криза

28. До якої екологічної кризи призвело масове застосування мінеральних добрив і знищення лісів?

- а. екологічна криза редуцентів
- б. екологічна криза консументів
- в. екологічна криза продуцентів
- г. екологічна теплова криза

29. До якої екологічної кризи призвело збільшення витрат енергетики на одну людину?

- а. екологічна криза редуцентів
- б. екологічна криза консументів
- в. екологічна криза продуцентів
- г. екологічна теплова криза

30. До якої екологічної кризи призвела ситуація, при якій геокомпоненти втратили здатність до самоочищення?

- а. екологічна криза редуцентів
- б. екологічна криза консументів
- в. екологічна криза продуцентів
- г. екологічна теплова криза

Тестові завдання до теми 6
«Вплив географічного середовища на суспільство та перспективи
розвитку географії в умовах глобалізації»

Виконайте завдання, зазначивши лише один варіант відповіді:

1. Яка кількість людей проживала на планеті Землі у 2022 р.?
  - а. 1 млрд осіб
  - б. 3 млрд осіб
  - в. 8 млрд осіб
  - г. 10 млрд осіб

2. Який регіон Землі зараз заселений найменш щільно?
  - а. Антарктида
  - б. Азія
  - в. Америка
  - г. Європа

3. З якого місця розпочали міграцію первісні люди згідно із теорію африканського походження людини?
  - а. Сомалійський півострів
  - б. Мадагаскар
  - в. витік р. Ніл
  - г. г. Кіліманджаро

4. Яка з гіпотез свідчить про те, що справжньою батьківщиною *Homo habilis* була не Африка, а інший (холодніший) регіон планети?
  - а. гіпотеза позатропічного походження людини
  - б. гіпотеза поліцентризму
  - в. гіпотеза панспермії
  - г. гіпотеза космічного походження людини

5. Яка з гіпотез свідчить про те, що природні умови планети Земля зумовили процес антропогенезу і появу людини?
  - а. гіпотеза «радіоактивного впливу»
  - б. гіпотеза «планетарної людини»
  - в. водна теорія походження людини
  - г. гіпотеза соціальних стосунків

6. Назвіть автора гіпотези «радіоактивного впливу» походження людини:
  - а. Г. Матюшин

- б. А. Кіт
- в. Г. Парсон
- г. Л. Гумільов

7. Хто є автором гіпотези статевого добору походження людини?

- а. Г. Парсон
- б. Г. Мендель
- в. Ч. Дарвін
- г. А. Гарді

8. 7. Хто автор трудової гіпотези походження людини?

- а. Г. Матюшин
- б. Ф. Енгельс
- в. Ч. Дарвін
- г. А. Гарді

9. Хто є автором гіпотези добіру за «генами альтруїзму»

- а. А. Кіт
- б. Г. Парсон
- в. В. Венадський
- г. Д. Холдейн

10. До якого типу проблем сучасності належить перенаселення планети Земля?

- а. політичні проблеми
- б. етнічні проблеми
- в. демографічні проблеми
- г. економічні проблеми

11. До якого типу проблем сучасності належить виникнення «озонових дір» в атмосфері Землі?

- а. соціальні проблеми
- б. продовольчі проблеми
- в. економічні проблеми
- г. екологічні проблеми

12. Яка галузь географії спрямована на пошук оптимальних шляхів подолання глобальних проблем людства?

- а. геополітика
- б. геоглобалістика
- в. геоурбаністика
- г. геоінформатика

13. Надлишок якого газу зумовлює посилення парникового ефекту в атмосфері

Землі?

- а. діоксид вуглецю
- б. метан
- в. озон
- г. сірчистий газ

14. Яка форма господарства відноситься до вторинного типу господарського освоєння території?

- а. збиральництво
- б. мисливство
- в. рибальство
- г. металургія

15. Яка форма господарства відноситься до первинного типу господарського освоєння території?

- а. землеробство
- б. енергетика
- в. гутництво
- г. металургія

16. Який міжнародний захід передбачає об'єднання зусиль низки країн у дослідженні арктичного та антарктичного полярних регіонів планети?

- а. Програма ООН з навколишнього середовища
- б. Міжнародний полярний рік
- в. Всесвітній день Землі
- г. День Антарктиди

17. Яка всесвітня організація займається екологічним моніторингом атмосфери Землі?

- а. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
- б. World Meteorological Organization
- в. International Union for Conservation of Nature
- г. World Health Organization

18. Суть якої парадигми розвитку географії полягає у тому, що природні ресурси, напрями інвестицій, орієнтація НТР, розвиток особистості та інституційні зміни узгоджені одна з одною й зміцнюють теперішній і майбутній потенціал для задоволення людських потреб?

- а. ноосферно-екологічна парадигма
- б. парадигма стійкого розвитку
- в. просторово-часова парадигма
- г. парадигма регіонального розвитку

19. Яка роль озонового шару для в атмосфері Землі?

- а. знищує хвороботворні організми
- б. поглинає ультрафіолетове випромінювання, небезпечне для живих організмів
- в. знижує концентрацію шкідливих речовин в атмосфері
- г. не пропускає в космос теплове випромінювання Землі

20. Яка кількість кисню міститься в складі сухого чистого повітря атмосфери Землі?

- а. 20,9%;
- б. 78,1%;
- в. 50%;
- г. 0,03%.

21. Яка кількість нітрогену міститься у Світовому океані?

- 4×10^{15} т
- 20×10^{12} т
- 4×10^{12} т
- 24×10^{15} т

22. Як називаються форми рельєфу, які сформувалися внаслідок нагромадження пустих порід після видобування кам'яного вугілля на Донбасі?

- а. дюни
- б. фульджії
- в. куести
- г. терикони

23. Як називається науковий напрям, який досліджує перспективи розвитку людства і передбаченням його майбутнього?

- а. футурологія
- б. прогнозування
- в. естахологія
- г. астрологія

24. Як (за Ф. Мільковим) називається «різновид антропогенного ландшафту, який створений людиною цілеспрямовано шляхом зміни натурального ландшафту у потрібному напрямі з господарською метою»?

- а. акультурний ландшафт
- б. культурний ландшафт
- в. рукотворний ландшафт
- г. техногенний ландшафт

25. До якого класу антропогенних ландшафтів відносяться ставки?
- а. водогосподарські ландшафти
  - б. дорожні ландшафти
  - в. селитебні ландшафти
  - г. рекреаційні ландшафти
26. До якого класу антропогенних ландшафтів відносяться кар'єри?
- а. дорожні ландшафти
  - б. селитебні ландшафти
  - в. гірничопромислові ландшафти
  - г. рекреаційні ландшафти
27. Назвіть українського географа – автора першого підручника в Україні з ландшафтної екології:
- а. М. Гродзинський
  - б. К. Геренчук
  - в. О. Маринич
  - г. Я. Олійник
28. Як називається всеукраїнська наукова громадська організація, яка створена з метою розвитку географії?
- а. Партія зелених України
  - б. Українське географічне товариство (УГТ)
  - в. Українське товариство охорони природи
  - г. Асоціація геоморфологів України
29. Де знаходиться штаб-квартира Міжнародного географічного союзу?
- а. Париж
  - б. Вашингтон
  - в. Кейптаун і Делі
  - г. Брюссель
30. Назвіть одного з засновників української наукової школи еколого-географічного аналізу, автора шкільного підручника з фізичної географії України, президента УГТ (1995 – 2013 рр.):
- а. П. Тутковський
  - б. П. Шищенко
  - в. С. Рудницький
  - г. Г. Швебс

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Влах М. Р., Котик Л. І. Теорія і методологія географічної науки: навч. посіб. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2017. 120 с.
2. Геренчук К. І., Раковська Е. М., Топчієв О. Г. Польові географічні дослідження. Київ: Вища школа, 1975. 246 с.
3. Гродзинський М. Д., Шищенко П. Г. Методи геоекологічних досліджень: навч. посіб. Київ: ВЦ «Київський університет», 1999. 243 с.
4. Круль В. П. Історія та методологія географічної науки: конспект лекцій. Чернівці: Рута, 2000. 84 с.
5. Лаврик О. Д., Цимбалюк В. В. Ландшафтно-технічні системи: окремі методологічні аспекти досліджень. *Розвиток антропогенного ландшафтознавства у XXI сторіччі*: матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. Вінниця, 2021. С. 22–26.
6. Мезенцев К. В. Методи дослідження в суспільній географії: традиції і новації. *Економічна та соціальна географія*. 2013. Вип. 1. С. 31–42.
7. Мороз С. А., Онопрієнко В. І., Бортник С. Ю. Методологія географічної науки : навч. посіб. Київ: Заповіт, 1997. 333 с.
8. Навчальна практика з географічних дисциплін: навч.-метод. посіб. / А. О. Корнус, О. Г. Корнус, С. І. Сюткін, О. С. Данильченко; за заг. ред. А. О. Корнуса. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2018. 100 с.
9. Наука і цінність людського буття: колективна монографія за заг. ред. В. П. Мельника. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2015. 452 с.
10. Немець К. А., Немець Л. М. Теорія і методологія географічної науки: методи просторового аналізу: навч.-метод. посіб. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2014. 172 с.
11. Новітня українська суспільна географія. Хрестоматія / упор. та авт. біогр. статей проф. О. Шаблій. Львів: Видав. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2007. 1008 с.
12. Пашенко В. М. Методологія та методи наукових досліджень: підручник. Ніжин: Аспект-Поліграф, 2011. 256 с.
13. Романів А., Романів О., Ярошенко О. Методологічні основи географічних наукових досліджень учнів Малої академії наук України: навч.-метод. посіб. / відп. за вип. О. Лісовий, С. Лихота. Київ, 2016. 72 с.
14. Салюк М. Р. Методичні матеріали до виконання практичних робіт з курсу «Методи географічних досліджень». Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2020. 38 с.
15. Топчієв О. Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методика : навч. посіб. Одеса: Астропринт, 2005. 632 с.
16. Топчієв О. Г., Мальчикова Д. С., Пилипенко І. О., Яворська В. В. Методологічні основи географії: Ландшафтна оболонка Землі. Довкілля: нач. посіб. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2018. 348 с.
17. Шаблій О. Суспільна географія: у 4 кн. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2015. Кн. 1: Проблеми теорії, історії та методики дослідження. 814 с.

Навчально-методичне видання

Олександр ЛАВРИК

Тамара АНДРІЙЧУК

Руслана ВЛАСЕНКО

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

для самоконтролю з оволодіння здобувачами вищої освіти спеціальності

014 Середня освіта предметної спеціальності

014.07 Середня освіта (Географія) освітньої компоненти

«МЕТОДОЛОГІЯ ГЕОГРАФІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»

Видається в авторській редакції